שופטים

א. אויפן פסוק „שופטים ושוטרים (תתן לך)" שטייט אין מדרש רבה[1]: „א"ר לוי, למה"ד, למלך שהיו לו בנים הרבה והי' אוהב את הקטן יותר מכולן והי' לו פרדס אחד והי' אוהבו יותר מכל מה שהי' לו, אמר המלך נותן אני את הפרדס הזה שאני אוהבו מכל מה שיש לי לבני הקטן שאני אוהבו מכל בני, כך אמר הקב"ה, מכל האומות שבראתי איני אוהב אלא לישראל שנאמר[2] כי נער ישראל ואוהבהו, מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין שנאמר[3] כי אני ה' אוהב משפט, אמר הקב"ה, נותן אני מה שאהבתי לעם שאני אוהב, הוי שופטים ושוטרים".

איז ניט מובן:

א) דער צוועק פון א משל איז דאך צו מוסיף זיין ביאור אין נמשל — וואס גיט צו בנדו"ד דער משל („למלך שהיו לו בנים הרבה כו' והי' לו פרדס אחד כו'") אויפן נמשל?

ובכלל — דאס וואס מען גיט א דבר חביב ביותר צו דעם וואס איז אהוב ביותר — איז אן ענין פשוט וואס פאר־דערט ניט קיין משל!

ב) לרוב הפשיטות — איז ניט מובן דער „דומה למלך" — בא יעדער מענשן איז דאך דאס אזוי?

ג) ווי איז מתאים צו זאגן אז „מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין"? „דין" איז טאקע אן ענין הכרחי צוליב קיום העולם[4], און דעריבער איז דער אויבערשטער ניט מוותר אויף א הנהגה וואס איז בסתירה צו „דין"[5]: אבער ווי פאסט צו זאגן[6] „מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין"?

ד) פון דעם וואס דער מדרש גיט א משל פון „הי' אוהב את הקטן יותר מכולן" איז מובן, אז די חביבות פון אידן („עם שאני אוהב"), צוליב וועלכער דער אויבערשטער גיט זיי דעם ענין פון „משפט", איז בדוגמא צו דער חביבות פון א בן קטן דוקא. ומהאי טעמא ברענגט ער (אין נמשל) דוקא דעם פסוק „כי נער ישראל ואוהבהו" (און ניט פריערדיקע פסוקים ובחומש: „מאהבת ה' אתכם"[8], „כי אהבך ה'א"[9], וכיו"ב) — ווייל דא (אין דעם ענין פון נתינת משפט ודין) איז נוגע דוקא די חביבות מצד דעם וואס אידן זיינען „נער (ישראל)", בן קטן דוקא.

---

1) פ"ה, ז.
2) הושע יא, א.
3) ישעי' סא, ח.

*) כ"ה בדפוס ראשון (פפא"מ תע"ב). ולפנינו אבל אם (כאו' ט"ס) אין.

4) אבות ספ"א (הובא בילק"ש ריש פרשתנו): על ג' דברים העולם קיים כו'. וראה הנסמן בהערה 7.
5) ראה בארוכה טור ריש חו"מ. וש"נ.
6) ועוד: איך מתאים הביטוי „אהבה" בנוגע לדין ומשפט (ע"ד השאלה בד"ה שופטים ושוטרים תרל"ג (קה"ת, תשט"ז) בנוגע ללשון „שמחה" שנאמר בשייכות למשפט, ד„מהו השמחה כו'").
7) ראה טור שם בתחלתו (מפי' רבינו יונה). וראה פרישה שם בארוכה ד„אין שייך לומר שבשביל דין אמת ושלום נברא העולם שהרי אינם אלא ביטול ושמירה מקלקול כו' אבל• אין להם•• יח' בעצם אותם ג' שום כבוד או נחת רוח". ע"ש.
8) ואתחנן ז, ח.
9) תצא כג, ו.

**) כ"ה גם בדפוס ראשון. וצע"ק.

ולכאורה, איפכא מסתברא: דער ענין פון „משפט" — שופטים ושוטרים תתן לך — איז פאַרבונדן מיט גדלות בכלל, ובפרט גדלות אין שכל, ובלשון הרמב"ם[10] „אין מעמידין בסנהדרין . . אלא אנשים חכמים ונבונים[11] מופלגין בחכמת התורה בעלי דעה[11] מרובה . . שנאמר[12] והתיצבו שם עמך בדומין לך (למשה) בחכמה כו'".

ב. ויש לומר הביאור בכל זה:

בפשטות קומט אויס, אַז די שייכות דוקא פון „משפט" (דין) צו אידן, איז ניט אין אַזאַ גרויסער מאַס ווי די שייכות פון אַנדערע ענינים תומ"צ צו אידן. ווייל אע"פ וואַס „מגיד[13] דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו — אלו הדינין[14] — לישראל (דוקא)", דאַך, זיינען אויך „או"ה[15] נצטוו על הדינין שהיא אחת משבע מצות שנצטוו בני נח", און דאָס וואַס דער פסוק זאָגט[16] „ומשפטים בל ידעום", באַציט זיך דאָס נאָר[14] אויף „דקדוקי הדין".

און דאָס קומט ר' לוי זאָגן, אַז דער ענין איז דוקא פאַרקערט: „משפט" האָט גאָר אַ ספעציעלע חביבות ביים אויבערשטן, נאָך מער ווי „כל מה שבראתי", און דער־פאַר איז עס שייך דוקא צו דעם „עם שאני אוהב". אשר ע"כ קומט אויס, אַז די שייכות פון „משפט" צו אידן איז מער ווי אַנדערע ענינים תומ"צ.

עס איז דאָך אַבער ניט מובן טעם הדבר — פאַרוואָס אַזאַ חביבות מיוחדת צו „משפט" ביז אַז דערפאַר האָט „משפט" מער שייכות צו אידן ווי אַנ־דערע ענינים תומ"צ? — ס'איז דאָך לכאורה פאַרקערט, כנ"ל.

אויף דעם איז ר' לוי מקדים דעם משל פון „מלך שהיו לו בנים הרבה כו' והי' לו פרדס אחד כו'", וואָס דער משל פון „פרדס" איז בדיוק ובהדגשה: דער חילוק צווישן פרדס און שדה איז, וואָס אין אַ פרדס וואַקסן פירות, פרי העץ, „שאינם מוכרחים לצורך קיום החיות"[17], און „אינו אלא להתענג בהן"[18] — און בשדה וואַקסט (בעיקר) תבואה, וואָס איז אַ מזון הכרחי „לצורך קיום חיותן"[17].

דערמיט מאַכט ר' לוי קלאָר, אַז דאָ רעדט זיך ניט וועגן „משפט" סתם. משפט בכלל איז אָן ענין הכרחי פאַר קיום העולם (כנ"ל), נאָר המדובר איז וועגן אַ סוג מיוחד אין משפט, וועלכער איז בדוגמא צו פרדס, וועלכער ברענגט „תענוג"[19] (און דערפאַר איז דער פסוק מדגיש „אני ה' אוהב משפט" — ווייל אַ זאַך וואָס שאַפט תענוג איז פאַרבונדן מיט דעם רגש האהבה והחביבות).

און דער סוג מיוחד פון משפט איז: א) געגעבן געווארן צו אידן דוקא, און ב) דאָס איז פאַרבונדן דערמיט וואָס די חביבות פון אידן ביים אויבערשטן איז בדוגמא צו דער אהבה צו אַ בן קטן דוקא — „נער ישראל ואוהבהו", כדלקמן.

---

10) הל' סנהדרין רפ"ב.

11) חב"ד — ועד"ז בכ"מ ברמב"ם (ראה הנסמן בלקו"ש חכ"ג ע' 86 הערה 49).

12) בהעלותך יא, טז.

13) תהלים קמז, יט.

14) תנחומא פרשתנו א.

15) ל' התנחומא שם. וראה סנהדרין נו, סע"א ואילך. ולהעיר מהשקו"ט אם ב"נ מצווים לדון בפרטי הדינים כמשפטי התורה (ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך ב"נ (ע' שנה). וש"נ).

16) תהלים שם, כ.

17) ב"י לטאו"ח סר"ז. וראה שו"ע אדה"ז שם.

18) טור שם. וראה ב"י ושו"ע אדה"ז שם.

19) ראה גם נתיבות עולם (להמהר"ל) נתיב הדין בתחלתו: ולכך נקרא המשפט פרדס שהוא טיול ושמחה (אבל שם, שזהו „בעבור שהוא דבר מחוייב ומוכרח". ע"ש.

ולהעיר אשר במלך מוכרח גם ענין התענוג — ע"ד מלך ביפיו גו').

ג. די הסברה בזה:

אין כללות ענין המשפט זיינען פאראן צוויי פרטים, ובלשון הכתוב — שופטים ושוטרים: „שופטים — דיינין הפוסקים את הדין, ושוטרים — הרודין את העם אחר מצותם . . עד שיקבל עליו את דין השופט"[20].

לכאורה דארף אויסקומען, אז שופטים זיינען בלויז אן „אמצעי" וואס דער־מעגלעכט אז די משפטי התורה זאלן ווערן קלאר און באוואוסט און קענען דורכגעפירט ווערן אין לעבן: אזוי ווי עס קען ווערן א ספק וואס איז דער משפט התורה, דארף מען האבן „שופטים" — דיינים וועלכע זיינען מברר דעם פסק דין פון תורה: און אויך „שוטרים", וואס ענינם איז דורכצופירן דעם פסק דין ומשפט בפועל „עד שיקבל עליו את דין השופט".

וואס לויט דעם קומט אויס, אז שוטרים זיינען (אין א פרט[21]) מער עיקר ווי שופטים, ווייל זיי טוען אויף (דעם עיקר ותכלית —) „שיקבל עליו את הדין".

אבער ווי דער ענין פון „שופטים" איז מבואר בתורה, זיינען זיי ניט נאר כדי מגלה ומודיע זיין לכל העם א קלארע הוראה, די דיני ומשפטי התורה, נאר זיי האבן (אויך) א תוכן און א תפקיד פאר זיך.

און ווי דער רמב"ם[22] איז מתאר דעם מהות פון ב"ד הגדול שבירושלים — וואס איז געווען דער עיקר ויסוד פון אלע שופטים, ש„בכל שעריך"[23] — אז „הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל".

דער רמב"ם זאגט דא דריי פרטים (ושלבים)[24] בנוגע דעם תפקיד פון ב"ד הגדול: א) „הם עיקר תורה שבעל פה" — דאס איז ניט דער ענין פון „עמודי ההוראה", נאר דער עיקר פון תורה שבעל פה (ד.ה. ניט נאר תורה אלס הוראה, נאר אויך — לימוד והבנת התורה)[25]. ב) „והם עמודי ההוראה" — דער ענין פון בירור הלכה למעשה שבתורה, הוראה לפועל. ג) „ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל" — דער תפקיד אז די הוראות הב"ד זאלן ארויס־קומען (און אנקומען) לכל ישראל[26].

---

20) ל' רש"י ריש פרשתנו. וראה תנחומא פרשתנו ב. רמב"ם ריש הל' סנהדרין. וראה לקו"ש חל"ד ע' 98 ואילך.

21) אף ששופטים חשובים יותר משוטרים, כי השוטר הוא רק שליח השופט (ראה רא"ם וגו"א ריש פרשתנו) — מ"מ בנוגע להעיקר והתכלית (קיום הדין בפועל), הוא יותר בשוטרים מבשופטים (ראה תנחומא שם).

22) ריש הל' ממרים.

23) ראה פרשתנו יז, ח (ובפרש"י ד"ה דברי ריבות). ולהעיר גם מספרי עה"פ בכל שעריך — להקיש כו'. רמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ג: קובעין בתחלה כו'. שם ה"ח. ועוד.

24) ע"פ מ"ש הרמב"ם בהלכה שלאח"ז, דמה שלמדו „מפי השמועה" הוא „תורה שבעל פה": „מפי דעתם באחת מן המדות כו'" נק' „משפט"; ו„על פי התורה אשר יורוך" קאי על „התקנות והגזירות והמנהגות שיורו כו'" —

יש לומר לכאורה, שזוהי ג"כ כוונת הרמב"ם כאן בג' לשונות אלו: „עיקר תורה שבע"פ" — מה שלמדו מפי השמועה (קבלה איש מפי איש); „עמודי ההוראה" — תקנות גזירות ומנהגות; „חוק ומשפט יוצא כו'" — מה שלמדו באחת מן המדות כו'.

אבל משינוי לשון הרמב"ם — „עיקר תורה שבעל פה . . עמודי ההוראה . . חוק ומשפט יוצא לכל ישראל" (שבודאי אינם סתם מליצות) משמע שכוונתו (עכ"פ — גם) להמבואר בפנים.

25) ראה הקדמת הרמב"ם לס' היד בתחלתה: כל המצות . . בפירושן ניתנו . . והמצוה זו פירושה . . ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה. וראה צפע"נ שם.

26) להעיר מהחילוק בין לאסוקי שמעתתא

ד. און דאָס איז דער חילוק צווישן דעם ענין פון „שופטים" ווי דאָס איז ביי אידן, און — ווי דאָס איז באַ בני נח „להושיב דיינין ושופטים בכל פלך ופלך"[27] — אַ חילוק עיקרי אין עצם מהותם:

ביי ב"נ, איז דער תפקיד פון די שופטים ודיינים בלויז כדי „לדון בשש מצות אלו ולהזהיר את העם"[27]: די דינים זיינען צו זיי געגעבן געווארן פאר־טיקערהייט, בשלימותם[28]; נאָר וויבאַלד ניט יעדער איינער קען אַליין (בשכלו) מכווין זיין צום דין לאמיתו, האָט די צייט דערצו א.ז.ו.ו. מוז מען האָבן דיינים ושופטים ועלכע לערנען די דינים און זיינען מודיע דעם דין המתאים צו דער פאַסירונג (און אויך — זיך משתדל זיין, אַז די דינים זאָלן ווערן דורכגעפירט בפועל — „להזהיר את העם").

משא"כ ביי בני ישראל איז דער ענין פון שופטים צום אַלעם ערשטן — „עיקר תורה שבעל פה".

צו זיי איז איבערגעגעבן געווארן תורה שבכתב אַז זיי זאָלען זי לערנען און מפרש ומבאר זיין — תורה שבעל פה: זיי האָבן בכח ניט בלויז צו קלאָר מאַכן ומפרט זיין אַ דין בתורה, נאָר ס'איז בכחם (כמובן, לויט כללי התורה) צו מחדש זיין אין תורה[29];

און אין דעם אַלעם איז „לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל"[30].

און דאָס מיינט דער מדרש „מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין" און אַז דער אויבערשטער האָט אַפגעגעבן משפט ודין צו אידן: דאָ רעדט זיך ניט וועגן דעם תפקיד פון דורכפירן דין ומשפט אין אַלגעמיין (וואָס איז פאַראַן אויך ביי בני נח), נאָר וועגן דעם חידוש ענין פון „משפט" — דער שכל וחכמה[31] פון תורה שבע"פ, וואָס דער ענין אין משפט איז ניט צוליב לדעת את המעשה אשר יעשון, צוליב וועלט — ס'איז העכער (ובמילא מער אהוב למעלה) „מכל מה שבראתי"[32], און דאָס איז אַפגעגעבן געווארן צו אידן, כנ"ל.

ה. עפ"ז וועט מען אויך פאַרשטיין דעם טעם וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט

אליבא דהלכתא, ופס"ד בנוגע לפועל — ראה ב"ב (קל, ב) אין למדין הלכה לא מפי למוד כו' עד שיאמרו לו הלכה למעשה (ראה רשב"ם שם. לקו"ש חי"ד ע' 50). רמב"ם הל' ממרים פ"ג ה"י. וראה בארוכה המשך תרס"ו (ע' שצ ואילך. ע' תו ואילך).

27) לשון הרמב"ם הל' מלכים ספ"ט — מסנהדרין שם, ב.

28) להעיר מרמב"ם הל' מלכים (פ"י ה"ט): אין מניחין אותן לחדש דת כו' יעמוד בתורתו לא יוסיף ולא יגרע.

29) ראה בארוכה המשך תרס"ו שם (ע' שפג ואילך. ע' תד ואילך).

30) פרשתנו יז, יא. וראה ספרי ופרש"י שם: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. וראה לקו"ש ח"ה ע' 127 (ובהנסמן בהערה 26 שם). ולהעיר גם מנתיבות עולם (להמהר"ל) נתיב התורה פי"א: החכמים הם עצם התורה. ע"ש. ואכ"מ.

31) ראה פרדס (הובא באוה"ת ריש פרשתנו. סד"ה שופטים ושוטרים תער"ב (בהמשך תער"ב ח"א)) דהספירות כולם נקראו שופטים מצד הבינה.

32) ע"פ המבואר בפנים יומתק השינוי בלשון המדרש בין המשל להנמשל — בהמשל אומר „שהיו לו בנים הרבה והי' אוהב את הקטן יותר מכולן והי' לו פרדס כו' אוהבו יותר מכל מה שהי' לו", ואילו בנמשל אומר „איני אוהב אלא לישראל . . איני אוהב אלא את הדין".

כי בהנמשל, ענין ה„פרדס" שבמשפט ה"ה שלא בערך• לשאר ענייני הבריאה (ולא רק שהוא יותר אהוב מהם). וכן (בנמשל) זה שישראל הם „נער . . ואוהבהו" (כדלקמן סעיף ה) אינו בערך לשאר כל האומות.

•) להעיר ממעשה מרכבה ומעשה בראשית ש.קוראין אותו פרדס" ודוקא בו (ולא בשדה) שייך טיול (רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ד הי"ג). שבתורה ה"ה סודות התורה כו'.

דער חביבות פון אידן אלס „נער ישראל" דוקא[33]:

אין דעם ענין פון בירור ההלכות שבתורה איז נוגע בעיקר[34] דער ענין פון גדלות בשכל וחכמה, כנ"ל, אבער דאס וואס דער אויבערשטער „גיט אפ" תורה, כביכול, צו די (שופטים פון) אידן, באופן אז זיי זיינען „עיקר תורה שבעל פה" — דאס איז ניט מצד זייער מעלה בשכל וחכמה, נאר דערפאר וואס ישראל וקוב"ה כולא חד[35], אידן זיינען, כביכול, איין זאך מיטן אויבערשטן, מיט נותן התורה.

און אויף דעם איז א משל די חביבות פון א בן קטן דוקא. די אהבת האב צו א בן קטן איז ניט פארבונדן מיט מעלות הבן (ובפרט — גלויות) (וואס ער איז דאך נאך א קטן), נאר דערפאר וואס זיי (האב והבן) זיינען אן עצם אחד[36].

ועד"ז בנמשל בנוגע צו אידן: עס איז פאראן די חביבות צו אידן מצד דעם וואס זיי זיינען אן „עם חכם ונבון"[37]; אבער די אהבה עצמית פון דעם אויבערשטן צו אידן איז מצד זייער עצם (ניט פארדעקט מיט זיינע מעלות וכיו"ב) — זיי זיינען „נער ישראל".

ובעבודה — דאס שטייט בגילוי ביי אידן בשעת זיי האלטן זיך קליין[38], בביטול — „ממעטין עצמכם"[39] — וואס מצד דעם ווערן אידן „בעה"ב" כביכול אויף תורה.

און דערפאר איז די שייכות פון משפט צו אידן טיפער און שטארקער ווי אנ־דערע עניני תומ"צ, ווייל אין התהוות, חידוש המשפט דריקט זיך אויס די „מעלה עצמית" פון אידן, וואס זיי זיינען איין מהות כביכול מיטן אויבערשטן, אלקי ומלך[40] המשפט.

דערמיט איז אויך מובן וואס מען ברענגט א משל פון א מלך דוקא — ווייל אין נמשל, באקומען די אידן (ניט סתם א זאך וואס איז חביב, נאר) א זאך וואס איז ביכולת נאר פון א מלך צו געבן — די „בעלות" אויף משפט, וואס קומט (כנ"ל) פון אלקי ומלך המשפט.

ו. דער ענין הנ"ל בנוגע צו „משפט" — זייענדיק אן ענין כללי פון כל (ובכל) התומ"צ — איז פארען מענינו ביי דעם קיום פון יעדער מצוה, על ידי כל אחד ואחד. והביאור:

דער חילוק צווישן „שופטים" און „שוטרים" איז בדומה צום חילוק צווישן „נעשה" און „נשמע": „שופטים" איז ענינם — „נשמע" — דער פאר־שטאנד[41] פון און מאכן הערן תורה

---

33) בהבא לקמן — להעיר (באו"א קצת) מאוה"ת פרשתנו ע' תתיט ואילך. סד"ה שופטים תער"ב הנ"ל.

34) אף שצ"ל גם ענין הביטול, ואדרבה — הטעם שקבעו הלכה כב"ה ולא כב"ש (אף שב"ש „מחדדי טפי" — יבמות יד, א), הוא „מפני שנוחין כו' ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהם" (עירובין יג, ב) — ראה בארוכה סה"מ תרכ"ז (ע' רעו ואילך. ע' רצ ואילך). המשך תרס"ו ע' תכב ואילך. לקו"ש חכ"א ע' 115. ועוד.

35) להעיר גם מלקו"ש חי"ט ע' 7-386. וראה שם הערה 54.

36) ראה ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (ע' תקנג. ובהוצאת תנש"א — ע' תקעז). וראה לקו"ש חכ"א ע' 20 ואילך (וש"נ). וראה שם הערה 6.

37) ואתחנן ד, ו.

38) ראה גם לקו"ש שם ע' 21.

39) חולין פט, א. וראה גם פי' מהרז"ו למד"ר שם.

40) ומלך מחודש משפטים (רמב"ם הל' מלכים ספ"ג. שם פ"ד) ועיין מהר"ץ חיות בס' תורת נביאים פ"ז (דין מלך ישראל). ואכ"מ.

41) מל' דבר גו' כי שומע (ש"א ג, ט) וכיו"ב.

ומצוות: אוו „שוטרים" טוען אויף דעם „נעשה" — די עשי' בפועל, כולל אויך מעשה מלשון כפי'[42] (בדוגמת השוטרים), וואָס בכללות איז דאָס דער ענין פון קבלת עול.

קען מען מיינען אַז „נשמע" איז ניט קיין ענין ותכלית פאַר זיך, עס איז נאָר מעין הכשר מצוה והכנה, וואָס פירט צו עשיית מצות — האָט מען אויף דעם די הוראה פון דעם מדרש הנ"ל, אַז דער אויבערשטער הייסט עס זאָל זיין „נשמע" (שופטים) אַלס אַן עבודה לעצמה.

וואָס דאָס איז אויך איינער פון די ביאורים אין דעם וואָס דער סדר איז „נעשה ונשמע" (נעשה קודם לנשמע) — דאָס איז ניט נאָר צוליב'ן „נעשה", אַז די תנועה פון קבלת עול זאָל זיין בתקפה ובשלימותה, אַן אַן אַריינמישונג פון טעמים שכליים מצד „נשמע", נאָר דאָס איז אויך צוליב'ן „נשמע":

ווען דער „נשמע" קומט פאַר „נעשה", קען זיין אַז דער „נשמע" איז בלויז אַ הכנה והכשרה צום „נעשה" — „לימוד מביא לידי מעשה";

בשעת אַבער דער „נשמע" קומט נאָכן „נעשה", נאָך דעם וואָס די עשי' איז שוין „אָפגעטאָן" געוואָרן — איז מובן אַז דער „נשמע" איז (ניט צוליב'ן „נעשה", נאָר) אַן עבודה (ושלימות) ותכלית פאַר זיך.

והטעם בזה — ווייל די שלימות החביבות והתענוג דלמעלה איז ווען ביי אידן איז פאָראַן אויך די הבנה והשגה אין עניני תומ"צ. וואָרום נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, אַז אָבער „תחתונים" זאָלן ווערן אַ „דירה" וכלי צו ג־טלעכקייט. בשעת ביי אַ אידן טוט זיך אויף בלויז דער „נעשה" — עשי', קבלת עול — איז אע"פ אַז אין דעם דריקט זיך אויס זיין ביטול צום רצון העליון, איז דאָס אָבער ניט אַן ענין וואָס דרינגט דורך זיין מציאות בכל פרטי', אויך די כחות פנימיים:

כדי עס זאָל זיך דורכפירן די כוונה פון „דירה בתחתונים"[43] איז ניט גענוג וואָס אַ איד איז זיך מבטל צום רצון העליון, נאָר ער כולו ובכל פרטיו מוז ווערן אַ „כלי" („דירה") צו קדושה, וואָס דאָס איז דוקא ווען עס איז (אויך) דאָ (כוחותיו הפנימיים) „נשמע", הבנה והשגה[44].

ז. ע"ד ווי ס'איז פאַראַן אַ מעלה אין לימוד (והבנת[45]) התורה („נשמע") לגבי קיום המצות — עד"ז זיינען דאָ די צוויי ענינים אין קיום כל מצוה גופא:

כידוע[46], זיינען אין מצוות פאַראַן צוויי סוגי כוונות: א) די כוונה כללית וואָס איז שווה בכל המצוות (חלק דנוסח הברכה השווה בכל המצוות) — „אשר

---

42) ב"י לטוי"ד סרמ"ח. וראה לקו"ת בחוקותי מח, א. ולהעיר מאגה"ק סי"ב (קיח, א־ב) בההפרש בין „מעשה" ו„עבודה". וצע"ק.

43) ועאכו"כ מש"כ בזח"ב (מב, ב. תניא ספמ"ד) „בגין דישתמודעון לי'". ובע"ח (ש' הכללים ב־תחלתו) „ויכירו גדולתו".

44) ראה אוה"ת פרשתנו שם: דירה בתחתונים . . ר' עקב . . שנמשך האור והשפע ע"י צמצום התורה ומצות וזהו תכלית רצונו ית'. ובהמשך תער"ב שם (ע' קג): ועניו מ"ש שאוהב את המשפט י"ל שזהו מה שיש מעלה בפנימי על המקיף . . שהמשפט הוא בע"ס. וראה גם לקו"ש שם ע' 22 ואילך.

45) להעיר שבתושבע"פ צ"ל הלימוד דוקא בהבנה (שו"ע אדה"ז חאו"ח ס"נ ס"ב (ממג"א סוס"נ). הל' ת"ת ספ"ב).

46) ראה לקו"ת שלח מ, א. עטרת ראש נח, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

קדשנו במצותיו וציונו", קיום רצון העליון, קבלת עול מצות; ב) די כוונה פרטית וואס איז פאראנדן מיטן תוכן פרטי וסגולה מיוחדת וואס איז דא אין דער מצוה — "להניח תפלין" [וכמו: רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח איברים[47] ושס"ה מל"ת כנגד שס"ה גידים — און יעדע מצוה טוט אויף א זיכוך אין איר אבר און טייל פון מענטשן[48], וואס דאס איז אן ענין של טעם ודעת.

דער חילוק צווישן די צוויי כוונות איז פארבונדן מיט די צוויי ענינים אין מצוות[49]: א) דער רצון העליון ב"ה שבמצות — וואס אין רצון איז ניטא קיין התחלקות, און מצד דעם זיינען אלע מצוות גלייך. ב) ענג העליון ב"ה (די פנימיות פון דעם רצון העליון שבמצוות) — וואס דער "ענג העליון" איז אנדערש בכל מצוה.

[ע"ד[50] ווי דער חילוק צווישן רצון ועונג שבנפש האדם, אז אין רצון איז ניטא קיין התחלקות, דער (תוקף ה)רצון איז גלייך אין אלע רצונות בשווה: משא"כ אין תענוג איז דא התחלקות, אין יעדן כח איז פאראן אן אנדער מין תענוג].

און דערפאר איז פאראן אן עילוי אין דער כוונה פרטית פון מצות לגבי דער כוונה כללית[50] — ווייל אין דעם איז פאראן דער ענג העליון ב"ה (ע"ד הנ"ל, אז דער "נתאווה הקב"ה" איז דוקא צו האבן א דירה בתחתונים, וואס ווערט אויפגעטאן דורך דער המשכה (אויך) בפנימיות[51]).

ח. אע"פ אז ביי יעדער מצוה איז פאראן דער עילוי פון "משפט" (מצד הכוונה ותוכן פרטי שבמצוה זו) — קומט עס אבער ניט צו דעם עילוי וואס איז דא אין "משפט" כפשוטו.

וואורום[52] דער ענג אלקי וואס איז מלובש אין מצות (אין יעדער מצוה אן אנדער סוג ענג) — איז נאר א הארה פון דעם ענג העליון ב"ה, וואס איז מיוחד במהותו ועצמותו ית'; און דער אויבערשטער אליין איז דאך פשוט בתכלית הפשיטות, און ס'איז ניט שייך ביי אים קיין התחלקות כו', נאר ער איז דער "מקור התענוגים", וואס פון דארט ווערט נמשך א "הארה במצות לכל בחי' כמדריגתה".

און דאס איז דער אויפטו פון "משפט" — "שופטים ושוטרים תתן לך" — וואס דערמיט ווערט געמיינט (ניט דער ענין פרטי פון משפט, נאר) ענין הכללי בשייכות צו גאנץ תומ"צ (כנ"ל ס"ד בארוכה). און דערפאר זאגט מען דערויף "אני ה' אוהב משפט" — ווייל אין דעם שטייט בגלוי (ניט נאר א הארה פון דעם ענג העליון, ווי אין יעדער מצוה פרטית, נאר) דער מקור התענוגים, דער "נתאוה" פון עצמותו ית'.

און דאס איז אויך דער טעם וואס דער ענין פון משפט ווערט געגעבן צו אידן מצד דעם וואס "נער ישראל ואוהבהו" — דוקא צוליב זייער (מעלה פון) קטנות

---

47) שכל אבר ואבר אומר לו עשה בי מצוה (הובא בסוף הקדמת סהמ"צ להרמב"ם, והוא בתנחומא תצא ב, בשינוי ל' קצת).

48) ראה בארוכה לקו"ש חי"ז ע' 412 ואילך. וש"נ.

49) עיין לקו"ת במדבר יח, א-ב. אוה"ת ר"ה (כרך ה) ע' ב'קי ואילך. וראה לקמן ע' 179 ואילך.

50) ראה ד"ה אדון עולם תשמ"ג (סה"מ — מלוקט ח"א ע' תלב ואילך) התיווך להמבואר ברוב הדרושים (ראה הנסמן בהערה 46. ועוד) — שהכוונה כללית היא למעלה מהכוונה פרטית.

51) ראה לקו"ש שם ע' 413 ואילך.

52) ראה בארוכה בכ"ז — אוה"ת ר"ה שם.

וביטול — ווייל דער פֿאַרבונד מיט מקור התענוגים איז[53] ניט דורך אַן עבודה פון טעם והרגש העונג, וואו ס'איז נרגש מציאות האדם, נאָר אדרבה: דוקא דורך פשיטות פֿאַרבינדט מען זיך מיט דער פשיטות שלמעלה[54].

ט. פ' שופטים לייענט מען אַלע מאָל בתחילת חודש אלול

— ברוב השנים איז שבת פ' ראה נאָך אין חודש מנ"א — ש"מ אלול; און אפילו ווען עס פאַלט אויס בר"ח אלול, איז עס דער ערשטער טאָג ר"ח (ל' מנ"א), אָבער א' אלול איז אַלעמאָל בפ' שופטים —

איז מובן, אַז דער ענין הנ"ל בנוגע צו שופטים האָט אַ שייכות מיוחדת צו חודש אלול, וואָס פון די מנהגי ישראל בחודש זה (וועלכע הויבט זיך אָן פון א' אלול[55]) איז תקיעת שופר דאלול[56]:

בנוגע דעם ענין פון שופר געפינט מען צוויי קצוות[57]: „שופר" איז מלשון „שפרו מעשיכם"[58], וואָס איז דער ענין פון תענוג; ולאידך, דער קול השופר איז מטיל אימה וחרדה[59] (היפך העונג).

איז דער צ"צ דערויף מבאר[60], אַז „שופר" איז די בחינה פון „מקור התענוגים" וואָס איז אינגאַנצן העכער פון גילוי התענוג, און דערפאַר איז ער מטיל אימה וחרדה, ווייל דער גילוי פון מקור התענוגים, איז פֿאַרבונדן מיט ביטול ופשיטות כנ"ל.

[וכידוע[61] דער משל פון בעש"ט אויף קול שופר, אַז דאָס איז בדוגמת דעם קול פשוט[62] פון בנו יחידו של המלך, וואָס „אביו יכירו בטביעת עין דקלא"].

אָבער מאידך, איז „שופר" מלשון תענוג, היות אַז דאָס איז דער מקור

---

53) ראה לקו"ת שם (יח, ג) „והיינו ע"י אני אותיות איי" (וראה בהנסמן שם). וראה אוה"ת שם פ"ד — הובא לקמן בפנים.

54) ע"ד מאמר הבעש"ט (כתר שם טוב בהוספות סקנ"ד (ואילך). ושנ"ב) דפשיטות העצמות מתגלה בהפשיטות דאיש פשוט.

55) ראה הדיעות בזה בנ"כ הטושו"ע או"ח סתקפ"א. ואנו אין לנו אלא הוראת נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר (היום יום אדר"ח אלול) שביום השני דר"ח אלול מתחילין לתקוע, וביום הראשון תוקעין (רק"י) להתלמד.

56) וכ"ה בנוגע ההוספה בתהלים (ג"פ ליום). משא"כ אמירת לדוד ה' אורי גו' — שמתחיל בא' דר"ח אלול. אבל להעיר, שב' ענינים אלו נמשכים גם בחודש תשרי, משא"כ שופר דאלול (ואף שישנו בר"ה — ה"ה סוג אחר לגמרי בתקיעות". ואכ"מ).

57) ראה בכ"ז — אוה"ת שם פ"ב ופ"ד. ולהעיר מאוה"ת (יהל אור) תהלים ע' רצב.

58) ל' המדרש — ויק"ר פכ"ט, ו. מדרש תהלים פא, ד.

59) כמש"נ (עמוס ג, ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו — הובא בטאו"ח (ונ"כ) שם בנוגע לאלול.

60) באוה"ת שם.

61) הובא בהמשך וככה תרל"ז פרק ע.

62) בהמשל שם אומר „קול גדול", אבל בנמשל אומר „קול פשוט". וראה בארוכה סידור ד"ה להבין ענין תק"ש ע"פ כוונות הבעש"ט (רמד, ג ואילך) דענין של תק"ש הוא קול פשוט המעורר הפשיטות דלמעלה.

---

*) אלא **שבפנימיות** הענינים, זה שתוקעין להתלמד באדר"ח אלול הוא התחלה של **ענין** השופר — ראה בארוכה לקו"ש חל"ד ע' 95. ואילך.

*) אף ש"ל ששייכים זל"ז — ראה לקו"ש ח"ט ע' 129 ואילך. שם ע' 317 בהערה.

*) ומסחבר שגם בהמשל הכוונה לקול **פשוט**, שהרי „מחמת אריכות הזמן **שכח** גם **לשון** מדינתו", והמלך מכירו (רק) ע"י **קולו**.

התענוגים פון וועלכן עס ווערן נמשך כל מיני תענוג.

וואס דאס איז ע"ד וואס דער מדרש איז מבאר בנוגע צו משפט — שופטים ושוטרים תתן לך — אז אין דעם איז פאראן דער „אני ה' אוהב משפט", און דערפאר איז עס פארבונדן מיט אידן ווי זיי זיינען אין דעם אופן פון „נער ישראל ואוהבהו", כנ"ל.

וע"י ענין ה„משפט" (שלימות פון דין בכלל) ווערט אויפגעטאן (ווי דער מדרש איז מסיים), אז „מיד אני גואל אתכם גאולה שלימה"[63].

(ממאמר ושיחת ש"פ שופטים תשכ"ז. ד"ה יו"ט של ר"ה תשמ"ב*)

---

63) ראה סד"ה שופטים תער"ב בביאור סיום דברי המדרש (דבזכות המשפט „אני . . משרה קדושתי ביניכם . . מיד אני גואל אתכם גאולה שלימה*) — כי ע"י המשפט ממשיכים עצמות אוא"ס. ע"ש. וראה לעיל סעיף ח.

*) נדפס כולו בסה"מ מלוקט ח"א ע' תכא ואילך.